

In Nederland zijn zo'n 15 musea gewijd aan de zeevaart. Voor een klein land met een rijke maritieme geschiedenis als het onze is dat niet overdreven veel. De meeste van deze musea liggen in de grotere bevolkingscentra zoals het onlangs heropende Prins Hendrik museum in Rotterdam of het Groninger scheepvaartmuseum. Maar wie verwacht er nou een maritiem museum in Paesens-Moddergat en waar ligt dat?

Het is het meest noordelijke plaatsje van het Friese vasteland, een eindje boven Dokkum. Vroeger gelegen aan de monding van het riviertje de Paesens.

Fiskershukse

't FISKERSHUSKE *Marja van Schie*

Moddergat is nu een oud vissersdorpje onderaan de zeedijk (de helft van de huizen zijn vakantiehuusjes van Duitsers). Op de dijk staat een monument met de Friese tekst:

A.D. 1883 stieken fan dit plak
109 fiskers mei 22 skippen yn sê
yn in swiere stoarm binne 83
man en 17 skippen bleaun.

De namen van alle 83 omgekomen mannen staan er op vermeld, de jongste was 12 jaar.

Moddergat heeft een lange visserijgeschiedenis. Rond het jaar 1500 voer men met pinke, een vissersboot met platte kiel, ronde voorsteven en een mast. Na de pink kwam de snik die in de Franse tijd vervangen werd door de schokker of aak, een vissersboot met een oplopend en sterk vooruitspringend voorschip met een mast, oorspronkelijk van Schokland. Na 1870 werd er gevaren met blazers, een grotere boot met twee masten die door 5 à 6 vissers bemand kon worden.

In de herfst viste men op kabeljauw. Dat gebeurde met een haakwant, een lijn met 5850 haken waar door de vissersvrouwen thuis pieren aangeprikt werden. 's Zomers trokken de vissers er op uit met een schoolnet voor de vangst van voornamelijk platvis. De verkoop van de vis vond meestal plaats op de visafslag in Enkhuizen. In 1920 ging men over op de garnalenvisserij, dat gebeurde op loggers, de laatste beroepszeilboten. Na nog een poosje schelpen te hebben 'gevist' voor

de cementfabrieken was het gedaan met de scheepvaart.

De ramp

In 1883 gebeurde er iets verschrikkelijks. Na een lange winter waarin niet gevestigd dus ook niets verdiend werd, besloten de vissers begin maart, toen het al een week mooi weer was, uit te varen. Met een vloot van 22 schepen zeilden de vissers richting Scholveld nabij het eiland Borkum. Toen ze daar aankwamen, na een lange nacht zeilen, werd het al licht en met het weer was nog niets aan de hand. Het weerbericht in de Leeuwarder Courant voor die dag luidde: *Van eene depressie is niets te bespeuren. Een centrum van hoge druk is vrij nabij. Verwachting: Oostenwind en goed weder. Maar helaas, niets is zo veranderlijk als het weer...*

In de loop van de dag draaide de wind naar het noordwesten en wakkerde langzaam maar zeker aan tot zware storm. De lucht werd zwart, opgezweept door de storm geselde hagel en sneeuw de vissersvloot. Toen

de vissers besloten terug te keren was het al veel te laat. De storm woedde de hele nacht en ipv. bij het aanbreken van de dag te gaan liggen nam hij nog in kracht toe. In de buurt van Schiermonnikoog gekomen waar het heel moeilijk navigeren is, zijn tussen half acht 's ochtends en drie uur 's middags 17 schepen omgeslagen. Vijf schepen bereikten tenslotte de haven. Op twee boten had men de visnetten overboord gegooid waardoor de boeg met de punt omlaag hing en met de kop in de wind stond. Dat werd hun redding, met nog drie andere zwaar beschadigde boten overleefden zij de ramp. De resten van de andere boten spoelden overal aan. Vanuit een wrak dat op het strand van Schiermonnikoog gesmeten was, hoorde men het hulpgeroep van de enige overlevende. 'Een geslaagde poging tot zijne redding werd beproefd' zoals blijkt uit een kranteberichtje uit 1883. De drenkeling heette Gerben Besteleur. Hij had zich in het omgeslagen schip aan balken weten vast te klampen. Het water stond hem aan de kin. Verkleumd van kou en aan het eind van zijn krachten heeft men

hem uit het wrak kunnen bevrijden. Drieëntachtig man waren verdronken. Het leed in Moddergat was niet te overzien. In die tijd, zonder sociale voorzieningen, zag het er voor de 65 weduwen niet rooskleurig uit. De ramp maakte echter een zodanige indruk dat voor het eerst in de geschiedenis een landelijke inzameling gehouden werd. Honderdvierenveertig duizend gulden werd uiteindelijk opgehaald en beheerd door een commissie bestaande uit vooraanstaande boeren. De frustratie was groot toen bleek dat de commissie besloot per week twee gulden per getroffen gezin uit te keren. Nu was het leven toen wel goedkoper dan tegenwoordig, maar het inkomen van een vissersgezin bedroeg acht gulden per week. Bittere armoede dus terwijl de boerencommissie van het 'rampengeld' ruim dineerde.

Het museum

In 1963 kwam in Moddergat een oud 'Fiskershuske' leeg te staan, gebouwd in 1794. Dat werd de eerste aankoop van de nieuwe museumstichting en daarmee de eerste aanzet voor het museum. Het huisje bevat nog een volledig ingericht oorspronkelijk interieur met geheel in Delftsblauw betegelde wanden, plavuizen, schouw en bedsteden. Voor de smalle vensters staan kunstig uitgesneden horretjes, door vissers 's winters gemaakt. De volkskunst is ruim vertegenwoordigd en samen met het uitgestalde Makkumer- en boerenaardewerk geeft dit alles het huisje een uniek karakter. Men heeft in de loop van de tijd naast dit eerste huisje nog twee identieke huisjes gebouwd. In het middelste van de drie huisjes 'De Aek' is een expositie van scheepsmodellen zoals de snik, de aak en de blazer. De van foto's en tekeningen op schaal nagebouwde modellen werden gemaakt door T. Hiemstra uit Leeuwarden. Deze inmiddels tachtigjarige man heeft een prachtige kollektie scheepsmodellen voor het museum gebouwd die samen met het visserijgereedschap, een maquette en fotopanelen een interessant beeld geven van het vroegere vissersbedrijf. Ook over de ramp van 1883 wordt men daar geïnformeerd.

Het derde huisje heet 'De Blaes'. Daar is uitgebreide informatie over het waddengebied en de visserij verkrijgbaar. Ook worden in 'De Blaes' dia-klankbeelden vertoond en zijn er thema-exposities.

Het museum is geopend van 1 maart tot 1 november van 10 tot 17 uur. Zondags is het gesloten.

De vloot van Passens-Moddergat en Wierum omstreeks 1900 op Ezumazijl in de winter